وتەی یازدەهەم

بسم الله الرحمن الرحيم

﴿والشّمسِ وضُحاها * والقمرِ اِذا تلاها * والنّهارِ اِذا جَلاّها * والليلِ اِذا يغشاها * والسّماءِ وما بناها * والأرضِ وما طحاها * ونفسٍ وما سوّاها﴾ (الشمس: ١ـ٧).

برام! ئەگەر دەتەوێت شتێك لە نهێنییەكانی دانایی جیهان و، مەتەڵی بەدیهێنانی مرۆڤو، هێماكانی ڕاستیی نوێژ تێبگەیت، ئەوا فەرموو لەگەڵ مندا سەرنج لەم چیرۆكە كورتە بدە:

لە سەردەمێكدا پادشایەك چەندین سامانی زۆر و گەنجینەی گەورە گەورەی هەبوو كە پڕ بوون لە جۆرەهای جۆری گەوهەر و ئەڵماس و زمڕووت، لەگەڵ چەندین گەنجینەی شارراوەی سەرسووڕهێنەرتری زۆر و زەبەندەدا. ئەم پادشایە تایبشلێیت زانا و ئاگاداری تەواوی زانستە ناوازە و لەژمارەبەدەرەكان بوو، هەروەك خاوەنی چەندین كارامەیی بێوێنەو داهێنانكاری بوو لە سنعەتەكانیدا.

جا هەروەك هەموو "جوان" و "خاوەن كەماڵ"ێك حەز دەكات تەماشای جوانی و كەماڵی خۆی بكات و پیشانی غەیری خۆیشی بدات، ئەم پادشا مەزنەش بە هەمان جۆر بوو، ویستی پیشانگایەكی مەزن ساز بكات بۆ پیشاندانی بەدیهێنراوە پڕ لە وردەكارییەكانی، تاكو سەرنجی میللەتەكەی بۆ مەزنیی دەستەڵاتداری و سامانە زۆرەكەی خۆی ڕابكێشێت و، بەم كارەش هەندێ لە دروستكراوە ورد و نائاساییەكانی و لایەنە سەیر و سەرسووڕهێنەرەكانی ناسینی خۆی بۆ ئەوان دەربخات. هەموو ئەمانەش بۆ ئەوەی لە "دوو" ڕووەوە جوانی و كەماڵی مەعنەویی خۆی ببینێت:

یەكەم: بە چاوی وردبین و تیژی خۆی ئەو شتانە ببینێت كە لە پیشانگاكەیدا خستوونیەتە بەرچاو.

دووهەم: بە چاوی غەیری خۆیشی بیان بینێت.

لە پێناوی ئەم دانایی‌یەدا، پادشا کۆشکێکی تابلێی بەرز و مەزنی بنیات نا، پاشان بە لێزانانە ئەو کۆشکەی بە چەند مەنزڵ و فەرمانگەیەك دابەش کرد و، هەریەك لەو بەشانەشی بە گەوهەرەکانی ناو گەنجینە جۆراوجۆرەکانی خۆی ئارایشت دا و، بە جوانترین نیشانە و ئاسەواری داهێنانەکانی خۆی نەخشاندنی و، بە وردترینی جۆرەکانی هونەری زانایی و دانایی ڕێکی‌خستن و، بە جێ‌دەستی پڕ لە ئیعجاز و نائاسایی کارەکانی خۆیشی ڕازاندنیەوە.

کە کۆشکەکەی تەواو کرد، چەندین سفرە و خوانی باش و جوانی تێدا ڕاخست کە هەموو چەشنە خواردەمەنی‌یەکی بەتام و باشترین نیعمەتە بەنرخەکانی لەسەر دانابوون و، بۆ هەموو تاقمێك ئەو جۆرە سفرە و خوانەی بە تایبەتی ڕازاندەوە کە شیاوی بێت، بەم جۆرە میوانداری‌یەکی گشتی و باشی ساز دا و، بەم کارەش سەخاوەتمەندی و داهێنان و دەستڕەنگینی‌یەکی وای نواند کە پێشتر نەبینرابوو، بە ڕادەیەك کە هەریەك لەو سفرە و خوانانە لە سەدان جۆری وردەکاریی نەرم ونیان و شوێنەواری سنعەتی ورد پڕ کرابوون، بەهۆی ئەو نیعمەتە بەنرخ و لەژمارەبەدەرانەی کە لە سەریان دانرابوون.

پاشان هەموو میللەت و دانیشتووانی وڵاتەکەی بۆ میوانداری و گەشت و سەیران و تەماشاکردنی پیشانگاکەی بانگ کرد و، گەورەی کار پێ سپێرراوان و نێرراوانی بەڕێزی کۆشکەکەی خۆیشی لە هەموو دانایی‌یە بێ وێنە و لایەنە داهێنانکاری‌یەکان و واتا وردەکانی هەموو بەش و لایەکی کۆشکەکەی تێ گەیاند. بۆ ئەم کارەش مامۆستایەکی پێشەوا و ڕابەر و کارامەی بۆ میللەتەکەی دانا، تاکو مەزنیی ئەو کەسەی کۆشکەکەی بنیات ناوە و نەخش و نیگاری بێ وێنە و هاوسەنگی تێدا داناوە، بە خەڵکی بناسێنێت و، ئەوانەی دێنە ناویەوە شارەزای هێما و گەوهەرە هۆنراوە و ئاماژە وردەکانیان بکات و، مەودای ئەوەیان بۆ دەربخات کە تا چەندە ئەمانە دەبن بە بەڵگەی مەزنی و تەواوی و کارامەیی و وردەکاریی خاوەنی ئەو کۆشکە و، ڕێ و شوێنی چوونە ناو کۆشك و ڕەویە و چۆنێتیی هەڵس‌وکەوت و هاتوچۆ تیای‌دا، بەو جۆرەی کە مایەی ڕەزامەندیی پادشا بێت = کە لە پشتی پەردەوە نەبێ نابینرێت = بۆ خەڵکی ڕوون بکاتەوە.

ئەم مامۆستا شارەزایە لە ناوەڕاستی قوتابیەکانی و لە فراوانترین فەرمانگەی کۆشکەکەدا بوو، یارمەتیدەرانیشی لە فەرمانگەکانی تری کۆشکدا بڵاو بووبوونەوە.

ئەم مامۆستایە دەستی بە ڕێنماییەکانی کرد و، وتی:

(خەڵکینە! مەبەستی سەرداری ئێمە، کە خاوەنی ئەم کۆشکە بێ وێنە و فراوانەیە، لە بنیاتنانی ئەم کۆشکە و پیشاندانی ئەم ڕواڵەتانەی وان لە بەرچاوتاندا، ئەوەیە کە: "خۆی بە ئێوە بناسێنێت". کەواتە ئێوەش بیناسن و هەردەم بۆ باشتر ناسینی تێبکۆشن..

بەم ئارایشتکارییە جوانانەش دەیەوێت: "خۆی لای ئێوە خۆشەویست بکات". ئێوەش بەوەی کار و سنعەتەکانی ئەوتان بەلاوە جوان بێت و ڕێزی شایانی لێ بگرن، خۆتانی لە لا خۆشەویست بکەن..

هەروەها بەو فەزڵ و نیعمەتانەی کە پێتان دەبەخشێت، دەیەوێت خۆی لای ئێوە خۆشەویست بکات و خۆشەویستیی خۆیتان پیشان بدات. دەسا ئێوەش بەوەی کە بە باشی گوێبیستی بن و فەرمانبەرداری فەرمانەکانی بن، ئەوتان خۆش بوێت.

بەم ڕێزلێنان و نیعمەت پێبەخشینەیش، دەیەوێت: "شەفەقەت و میهرەبانیی خۆیتان بۆ دەربخات". ئێوەش بەرامبەر بەمە، شوکرانە و ڕێزلێنانی خۆتانی بۆ دەرببڕن..

دەیەوێت بە ئاسەوار و شوێنەوارەکانی کەماڵی خۆی، کە لەم بەدیهێنراوە جوان و تەواوانەدا بە ئاشکرا دیارن، "جوانییە مەعنەوییەکەی خۆیتان بۆ دەربخات". ئێوەش شەوق و تاسە و ئارەزوومەندیتان بۆ: بینین و بەیەکگەیشتن و دەستخستنی ڕەزامەندیی ئەو، ئاشکرا بکەن.

ئەوەی لە ئێوە دەوێت کە بزانن: "هەر تەنها ئەو تاکە دەستەڵاتدار و فەرمانڕەوای سەربەخۆیە"، بەوەی کە بە چاوی خۆتان دروشم و مۆری ئەو دەبینن کە بەسەر هەموو بەدیهێنراوانەوەن و بە کەس لاسایی ناکرێنەوە، چونکە هەموو شتێك هی ئەوە و تایبەتە بەو پادشایە و لە دەستی توانستی ئەو دەرچووە.

کەواتە دەبێ باش بزانن کە جگە لەو کەسی تر دەستەڵاتدار و فەرمانڕەوا نییە، چونکە هەر ئەو پادشای دەستەڵاتداری تاك و تەنیای بێوێنەو بێهاوتایە).

ئەم مامۆستا مەزنە بەم چەشنە گوفتارە شیرینانەی کە شایانی پلە و شان و شکۆ و مەزنیو چاکەکاریی پادشان، لەگەڵ ئەوانەدا دەدوا کە دەهاتنە ناو کۆشکەکە و سەیریان دەکرد.

پاشان ئەوانەی کە هاتنە ناو کۆشکەکە بوون بە دوو دەستە:

دەستەی یەکەم:

ئەم دەستەیە ئەوانە بوون کە خاوەنی ژیریی ڕوون و دڵ و دەروونی دڵنیا و ساف و بێگەرد بوون و، ڕێزی خۆیانیان دەزانی. ئەمانە کە لە ئاسۆکانی هەر شوێنێکی ئەم کۆشکە مەزنەدا دەگەڕان و چاویان دەگێڕا و تەماشای لایەنە سەرسووڕهێنەرەکانیان دەکرد، دەیانوت: دەبێ ئەمە کارێکی گەورە و گرنگی تێدا بێ و ئامانج و مەبەستی بەرزی لە پشتەوە بێت! بەم جۆرە تێگەیشتن لەوەی کە هیچ بێمەبەستی و، یاری و، گاڵتە و گەپێکی منداڵانە لەم کارانەدا نییە، بۆیە لە سەرسووڕماندا دەیانوت:

ئایا دەبێ مەتەڵی ئەم کۆشکە بە چی حەل ببێت و، چ داناییەك لەم شتانەدا هەیە کە بینیمانن و دەیانبینین؟!

لەم کاتەدا کە ئەمان لەم بارەیەوە دەدوان و بیریان لێ دەکردەوە، دەنگی گوفتار و وتاری مامۆستا شارەزا و لێزانەکەیان بیست و ڕوونکردنەوە جوانەکانی ئەویان بەر گوێ کەوت. بەمە بۆیان دەرکەوت کە کلیلی هەموو نهێنی و کردنەوەی هەموو گرێ کوێرەیەکی لە لایە، لەبەر ئەوە بە هەڵەداوان خۆیان گەیاندە لای و، وتیان:

سڵاو ئەی مامۆستای بەڕێز! کۆشکێکی ئاوا بەرز و بڵند پێویستی بە پێناسەرێکی ڕاستگۆ و وردکار و دەستپاکی وەك تۆیە، تکات لێ دەکەین هەندێکمان لەو شتانە فێر بکە کە سەرداری مەزنمان فێری کردوویت.

مامۆستاکەش ئەو گوفتار و وتارەی بۆ وتن کە باسمان کرد. ئەوانیش بەوپەڕی ئەدەب و ڕێزەوە گوێیان لێ ڕاگرت و بە ڕەزامەندی و دڵنیایی تەواو

گوفتارەکانی ئەویان وەرگرتو، بەمەش سوودێکی گەلێ زۆریان دەست کەوت. چونکە دوای ئەمە بەپێی ڕەزامەندییەکانی پادشاکەیان ڕەفتاریان دەکرد. پادشایش کە ئەم شادی و دڵخۆشییەی ئەوانی سەبارەت بە فەرمانەکانی خۆی لێ بینین، لێ ڕازی بوونی خۆی بۆ نواندن و، بۆ کۆشکێکی مەزنتر و بەرزتری ئەوتۆی بانگ کردن کە لەباسکردن نایەت، لەوێ ڕێزی زۆری لێ نان و بەختەوەرییەکی پێ بەخشین کە لەگەڵ شان و شکۆی موڵکدارێکی دەستڕەنگین و سەخاوەتمەندیی پادشایەکی وەك ئەودا گونجاو بێت و، بۆ ئەو میوانە بەڕێز و خاوەن ئەدەبانە بشێت و، شایانی ئەو گوێڕایەڵ و فەرمانبەردارانەی فەرمانەکانی خۆی بێت.

بەڵام دەستەکەی تر:

ئەوانە بوون کە هەروەك ژیرییان گەنیبوو، پشکۆی دڵیشیان تروسکایی لێ بڕابوو. ئەمانە هەر ئەوەندەی ڕۆشتنە ناو کۆشکەکەوە، ئارەزووەکانی دەروونیان بەسەردا زاڵ بوو. ئیتر جگە لەو خواردەمەنییە خۆشانەی حەزیان لێی بوو، ئاوڕیان لە شتی تر نەدایەوە و تەماشای هیچ کام لەو جوانییانەیان نەکرد و گوێی خۆیان لەو هەموو ڕێنمایی و ئامۆژگارییانەی ئەو مامۆستا مەزنە و قوتابییانی ئەو، ئاخنی و، ئاژەڵ ئاسا بە چڵێسی و بێشەرمی تەپیان دایە سەر خواردەمەنییەکان، لە ئەنجامی ئەمەشەوە بێئاگایی و مەستی و خەو بەسەریاندا زاڵ بوون. ئەوەندەش زیادەخۆرییان لەو جۆرە خواردن و خواردنەوانەدا کردبوو کە مۆڵەتی خواردنەوەیان نەدرابوون، تا وایان لێ هات دەستیان بە غەڵبەغەڵب و کاری هێندە شێتانە کرد کە حەوانەوە و سرەوتیان لە میوانەکانی تر سەند و بێزاریان کردن. لەبەر ئەوە سەربازانی پادشا ئەمانەیان گرت و بەرەو بەندیخانەیەکی سامناکیان بردن، تاکو لەوێ لە تۆڵەی ئەو بێشەرمییانەی نواندیان، سزای ڕەوای خۆیان بدرێن.

ئەی ئەو کەسەی لەگەڵ مندا گوێ لەم چیرۆکە ڕادەگرێت!

دەبێ لەوە تێگەیشتبیت کە ئەو پادشایە ئەم کۆشکەی لە پێناوی ئەو مەبەستە باسکراوانەدا دروست کرد.. هاتنەدیی ئەو ئامانج و مەبەستانەش پشت بە دوو شت دەبەستن:

یەکێکیان: بوونی ئەو مامۆستایەیە کە بینیمان و گوێمان لە وتارەکەی ڕاگرت. چونکە ئەگەر ئەو مامۆستایە نەبێت، هەموو ئەو مەبەستانەی پادشا بێ سوود و کەڵك دەمێننەوە و، وەك کتێبێکیان لـێ دێت کە واتاکانی نەزانرێن و مامۆستایەکیش نەبێت ڕوونیان بکاتەوە. کەواتە ئەو چەشنە کتێبە بریتی دەبن لە چەند پەڕەیەکی بێ واتا و ناوەڕۆك!

دووهەمیان: گوێڕاگرتنی خەڵکییە لەو مامۆستایە و، وەرگرتنی گوفتارەکانیەتی و ڕەفتارکردنە بە ڕێنماییەکانی.

واتە: بوونی مامۆستاکە هۆیە بۆ بوونی کۆشکەکە و، گوێڕاگرتنی خەڵکییش لەو مامۆستایە هۆی مانەوە و بەردەوامیی ئەو کۆشکەیە.. لەبەر ئەوە، دەتوانرێت بوترێت: (گەر ئەم مامۆستایە نەبوایە، پادشای مەزنیش ئەم کۆشکەی دروست نەدەکرد). هەروەها دەتوانرێت بوترێت: (کاتێ خەڵکی وایان لـێ بێت گوێ لەو مامۆستایە ڕانەگرن و بایەخ بە گوفتارەکانی ئەو نەدەن، ئەوا پادشایش ئەم کۆشکە دەگۆڕێت و هی تر لە جێیدا بنیات دەنێت).

* * *

هاوڕێی بەڕێزم! لێرەدا چیرۆکەکە دوایی هات. جا ئەگەر لە نهێنییەکەی تێگەیشتوویت، ئەوا فەرموو لە دوو توێی ئەم چیرۆکەوە سەیری ڕووی "ڕاستی" بکە:

ئەو کۆشکە، ئەم جیهانەیە کە بەم ئاسمانە گەش و ئەستێرە درەوشاوانە سەری گیراوە و، ئەم زەوییەشی بۆ کراوە بە ڕایەخ کە لە خۆرهەڵاتەوە بۆ خۆرئاوا ڕۆژ بە ڕۆژ بە گوڵزاری نوێ ئارایشت دەدرێت.

ئەو پادشایەش، خواوەندی گەورە و مەزن و پادشای ئەزەل و ئەبەد و خاوێن و شکۆمەندو خاوەن کەرەمی ئەوتۆیە کە: "هەر حەوت ئاسمانەکان و زەوی و هەرشتێکیان تێدایە، تەسبیحاتی دەکەن"[1] چونکە "هەریەك لەوانە نوێژ و تەسبیحاتی خۆی دەزانێت"[2]. خواوەند ئەو خاوەن دەستەڵاتەیە کە: "ئاسمانەکان و زەویی لە شەش ڕۆژدا دروست کرد و پاشان بە سەر عەرشدا زاڵ بوو و، بە

(شەو) (ڕۆژ) دادەپۆشێت و وای لـێ دەکات بە هەڵەداوان بە دوای ڕۆژدا بڕوات و، مانگ و خۆر و ئەستێرەکان گوێڕایەڵی فەرمانی ئەون"[3].

مەنزڵگاکانی ئەو کۆشکەش، هەژدە هەزار جیهانی ئەوتۆن کە هەریەکەیان بەو بوونەوەرانەی لەگەڵیدا بگونجێن و شایانی بن، ڕێك خراوە و ئارایشت دراوە.

سنعەتە سەرسووڕهێنەکانی ناو کۆشکەکەش، موعجیزاتی توانستی خواوەندن کە لەم جیهانەدا بۆ هەموو کەسێکی خاوەن بینایی و بەسیرەت، ئاشکرا و لە بەرچاون.

ئەو خواردەمەنییە بەتام و لەزەتانەش کە تیایدا دەیانبینیت، نیشانەکانی میهرەبانیی خواوەندن، لەو بەروبووم و میوە بێ وێنانەی کە بە ئاشکرا لە هەموو وەرزەکانی ساڵدا بە تایبەت لە هاوین و بە تایبەتیش لە ڕەز و باخەکانی (بارلا)دا[4]دەبینرێن.

جێی کوڵاندن و پێگەیاندنی خۆراکی ئەو کۆشکەیش، ڕووی زەوی و ناوەوەیەتی کە یەك پارچە ئاگرە و داگیرساوە.

ئەو گەوهەرانەی ناو گەنجینە شارراوەکانیش کە لە چیرۆکەکەدا بینیتن، لە ڕاستیدا چەند نموونەیەکی درەوشانەوەکانی ناوە پیرۆز و خاوێن و جوانەکانی خواوەندن.

ئەو نەخش ونیگارانە و هێماکانیان کە بینیمانن، ئەم بوونەوەرە ئارایشتدراوانەی جیهانن، کە چەند نەخشێکی هاوسەنگن و بە قەڵەمی توانستی خوای گەورە کێشراون و بەڵگەن لەسەر ناوەکانی خواوەندی بەتوانای شکۆمەند.

ئەو مامۆستایەش، سەردارمان و سەرداری هەموو جیهان حەزرەتی محمدە صلی الە علیە وسلم و، یاریدەدەرانیشی پێغەمبەرانن (درووودیان لەسـەر بێت) و، قوتابییانیشــی ئەولیا و پیاوچاکان و، زانا دەروون خاوێنەکانن.

خزمەتگوزارانی پادشای مەزنیش، ئاماژەیە بۆ مەلائیکەتانی خواوەند لەم جیهانەدا.

هەموو ئەوانەش کە بۆ ئەم میوانخانەیەی دنیا بانگ کراون، ئاماژەن بۆ گرۆی "جیننی و ئادەمیزاد" و، ئەو ئاژەڵ و زیندەوەرانەش کە خزمەتی مرۆڤ دەکەن.

دوو دەستە و تاقمەکەش:

یەکەمیان: ئیماندارانن، کە وانەکانیان لەسەر سفرە و خوانی ئەو قورئانە پیرۆزە دەخوێنن، کە تەفسیری ئایەتەکانی کتێبی گەورەی گەردوون دەکات.

ئەوی تر: کافر و ستەمکاران و کەڕ و لاڵ و ڕێ لێ ونبوانن، کە شوێن شەیتان و ئارەزووەکانیان کەوتوون و، جگە لە ڕواڵەتی ژیان چیی تر لە ژیان فێر نەبوون و، بە وێنەی ئاژەڵ تەنانەت خراپتریشن.

دەستە و تاقمی یەکەم، چاکەکار و بەختەوەرانن. ئەوەبوو گوێیان لەو مامۆستا مەزنە ڕاگرت کە دارای دوو "ڕاستی"یە، چونکە "بەندە"یە و "پێغەمبەر"یشە. لەو ڕووەوە کە بەندەیە، پەروەردگار بە خەڵکی دەناسێنێت و، هەموو وەسفەکانی شکۆمەندی کە شیاوی ئەو بن بۆ خواوەندیان بڕیار دەدات. کەواتە ئەو لەم ڕووەوە وەك نوێنەرێکی نەتەوەکەی وایە لە بەردەم بارەگای بەرز و پیرۆزی خوای گەورەدا.. لەو ڕووەشەوە کە پێغەمبەر و فرستادەی خوایە، دەیبینیت لە ڕێی ڕاگەیاندنی قورئانی پیرۆزەوە، فەرمانەکانی پەروەردگار بە هەموو گرۆی "جیننی و ئادەمیزاد" ڕادەگەیەنێت.

ئەم کۆمەڵە بەختەوەرە دوای ئەوەی کە گوێیان لەو پێغەمبەرە بەڕێزە صلی الله علیه وسلم ڕاگرت و ملیان بۆ فەرمانەکانی قورئانی پیرۆزی "دانا" کەچ کرد، دوای ئەمە، چەند کارێکی بەتام و خۆشیان پێ سپێررا، کە بە جۆرێك بوون پلە لە دوای پلە پایە و مەقامی ئەمانی بڵند و بەرز دەکردەوە. ئەو کارانەش جێبەجێ کردنی "نوێژە" کە پوختە و پێڕستی هەموو جۆرەکانی خواپەرستیە.

بەڵێ، ئەوانە بە ئاشکرا هەرچی پەیوەندیی بە فەرزی نوێژەوە بێت، بە درێژی بینیان و، بە پلە و پایە بەرزەکانیدا سەرکەوتن، ئەو پلە و پایانەی کە ذیکر و جموجووڵەکانی نوێژ ئاماژەیان بۆ دەکەن، کە بە کورتی بەم جۆرەیە:

یەکەم: بەوەی کە سەیری ئاسەوارە پەروەردگاری‌یە پەرش و بلاوەکانی ناو گەردوونیان کرد، خۆیان لە پلەی سەیرکەرانی جوانی‌یەکانی مەزنیی پەروەردگاریتیی خوادا بینی "بە مامەڵەیەکی نادیار"[5]، ئیتر لە بەرامبەر ئەمەوە فەرمانبەریی تەکبیر و تەسبیحیان بە وتنی: "الله اکبر" ئەنجام دا.

دووهەم: بەوەیش کە لە پلەی بانگەوازکار و ڕێ‌پیشاندەردا بۆ داهێنانکاری‌یەکانی سنعەتی خواوەند و ئاسەوارە ڕوونەکانی = کە درەوشانەوەی ناوە جوانەکانی خواوەندن = دەرکەوتن، بەم کارەیان و بە وتنی "سبحان الله" و "الحمد لله" فەرمانبەریی تەقدیس و تەحمیدیان بەجێ هێنا.

سێهەم: لە پلەی پەی‌بردن‌دا بە نیعمەت و بەخشایشە پاشەکەوت کراوەکانی ناو گەنجینەکانی میهرەبانیی خواوەند و، لەزەت بردنیان لەو نیعمەتانە لە ڕێی هەستە ئاشکرا و پەنهانەکانیان، لەم پلەیەدا، دەستیان بە ئەنجامدانی فەرمانبەریی سوپاسگوزاری و شوکرانەبژێری کرد.

چوارەم: لە پلەی گەوهەرشناسیی گەنجینەی ناوە جوانەکانی خوای گەورە و ڕێزلێنانی شایانیان لەو ناوانە، بە پێی تەرازووی ئەو کۆئەندامە مەعنەوی‌یانەی لەواندا دانراون، لەم پلەیەش‌دا دەستیان کرد بە جێ‌بەجێ‌کردنی فەرمانبەریی ستایش و خاوێن‌ڕاگرتنی بیروباوەڕیان بەرامبەر بە خواوەند.

پێنجەم: لە پلەی خوێندنەوەی ئەو نامە پەروەردگاری‌یانەی کە بە قەڵەمی توانستی خوای گەورە لەسەر لاپەڕەی قەدەردا نووسراون، دەستیان بە ئەنجامدانی فەرمانبەریی "بیرکردنەوە و بە جوان‌زانین و سەرسووڕمان" کرد.

شەشەم: لە پلەی "پاك ڕوانین‌دا بۆ خواوەند" سەرنجی لەزەت‌بەخش و بەتامیان لە وردەکاریی لوتفی خواوەند و ئەو جوانی‌یە نەرم و نیانە دەدا کە لە بەدیهێنان و ڕێکخستنی شتان‌دا هەن. بەم سەرنجدانەشیان فەرمانبەریی: تاسەمەندی و خۆشەویستیی دروستکەری خاوەنی جوانی و بەدیهێنەری شکۆمەندیان جێ‌بەجێ کرد.

بەم جۆرە، دوای بەجێهێنان و ئەنجامدانی ئەم ئەرك و فەرمانبەرییانە لەو پلە و پایانەدا کە باس کران و، دوای پەرستنی خواوەند بە چەشنێکی نادیار (کە لێیانەوە دیار نییە)، دوای ئەمە و سەرەڕای ئەو دیارنەبوونەش، ئەمان بەهۆی سەیرکردنی بوونەوەرانەوە، بەرەو ئەو پلەیە ڕۆشتن و بەرزبوونەوە کە تەماشای مامەڵە لەگەڵ کردن و بینینی بەدیهێنەری دانای لێ بکەن و وەك ئەوەی ڕووبەڕوو ئامادەی حوزوور بن ئاوا لەگەڵ کاروبارەکانی ئەو خواوەندەدا ڕەفتار بکەن، چونکە:

پێش هەموو شتێك: بەرامبەر بەوەی کە بەدیهێنەری مەزن، لە ڕێی موعجیزاتی دروستکراوانیەوە، لە لای خاوەن هەستان خۆی دەناسێنێت، ئەمان لە بەرامبەر ئەمەوە، ناسینێکیان بۆ خواوەند نواند کە پڕ بوو لە سەرسووڕمان و، دەیان وت: "سبحانك ما عرفناك حق معرفتك". واتە:

(ئەی ئەو خواوەندەی کە لە ڕێی موعجیزاتی هەموو بەدیهێنراوانتەوە لای ئێمە ناسراویت! تۆ گەلێ بەرز و پیرۆز و خاوێنی و، هێشتا بە تەواوی و بەپێی پلەی شایانی ناسینت، ئێمە نەمان ناسیویت).

پاشان پێشوازییان لەو کارەی خواوەندی میهرەبان کرد کە: بە بەروبوومەکانی میهرەبانییەکەی، خۆی لای ئەوان خۆشەویست دەکات، بەوەی کە ئەمانیش خۆشەویستیو ئەوینی خۆیان بۆ دەربڕی و هەموو بە یەك دەم وتیان: (**إيّاك نعبد وإيّاك نستعين**).

پاشان بەدەم میهرەبانیی ئەو نیعمەتبەخشە ڕاستەقینەوە ڕۆشتن کە بە نیعمەتە پیرۆزەکانی و دەرخستنی میهرەبانیی خۆی بۆیان، بەزەیی پێیاندا دێتەوە، بەوەی کە ئەمان سوپاسگوزاری و شوکرانەبژێرییان کرد و وتیان:

(ئەی ئەو خواوەندەی کە بە چەندین زمانی ڕەوانی "حاڵ"ی ئەوتۆ کە گشت چاکەکارییەکانت لە گەردووندا دەردەبڕن، شوکرانەبژێری دەکرێیت و، هەموو بەخششەکانت کە لە بازاڕی جیهان و ڕووی زەویدا پەرش و بڵاون، سوپاس و ستایشت ڕادەگەیەنن، ئەوەتا هەموو بەروبوومە ڕیزکراوەکانی میهرەبانیی فراوان و گشت خواردەمەنییە ڕێككراوەکانی نیعمەتە زۆر و

گشتی‌یه‌کانت، شوکرانەبژێریی خۆیان هەمیشــە بەوە پێشکەش دەکەن کە لە بەرچاوی بوونەوەراندا شایەتی لەسەر دەستڕەنگینی و سەخاوەتمەندیت دەدەن.. دەسا ئەی ئەو خواوەندە! ئێمە هێشتا بە تەواوی‌و بەپێی پلەی ڕاستەقینەی شوکرانەکردنت نەمان توانیوە سوپاسگوزاری و شوکرانەبژێریی شایانت بەرامبەر دەربڕین).

پاشان لە بەرامبەر درەوشانەوە و دەرکەوتنی مەزنیی جوانی و شکۆداری و کەماڵی ئەو خواوەندەوە لە ئاوێنەی بوونەوەرە بگۆڕەکانی ڕووی گەردووندا، ئەمان "الله أكبر"یان وت‌و، بە کۆڵەواری‌یەکی شەرەفمەندی ڕێزلێنانی خواوەند، ڕکووعیان بۆ برد و، بە خۆشەویستی‌یەکی ئاوێتەی ملکەچی و توانەوە لە خۆشەویستیی خوادا و لە نێوان سەرسووڕمان و ڕێزلێناندا، سەری سوژدەیان بۆ ئەو خواوەندە مەزنە دانەواند.

پاشان کە بینی‌یان ئەو خواوەندە خاوەن دەوڵەمەندی‌یە ڕەهایە، سامانە نەبڕاوە و میهرەبانی‌یە فراوانەکەی خۆی دەردەخات، ئەمانیش بەدەم ئەم دەرخستنەوە ڕۆشتن و، لە ڕێی دەربڕینی هەژاری و نەدارایی خۆیان لە بەردەم ئەو خواوەندەدا دەستیان بە پاڕانەوە و نزای بەکوڵ کرد و، دەیانوت: (**إيّاك نستعين**).

پاشان سەبارەت بەوەی کە ئەو بەدیهێنەرە مەزن و شکۆمەندە، وردەکاری‌یەکانی سنعەت و جوانکاری‌یەکانی داهێنانە بێ‌وێنەکانی خۆی لە بەرچاوی خەڵکی‌دا و لە چەندین پیشانگادا دەردەخات، ئەمان پێشوازی‌یان لەم کارە کرد و وتیان: "ماشاء الله، تبارك الله" و، کە تەماشای ئەو پیشانگایانەیان دەکرد بە لایانەوە گەلێ جوان دەبوون و پڕ بە دەم دەیانوت: (خەڵکینە! وەرن سەیری ئەم داهێنانە بێ‌وێنانە بکەن.. وەرن بۆ دەستکەوت و سوودی باش و بەکەڵك و بیانکەن بە شایەت لەسەر "بوون" و "یەکتایی" خواوەند و، ئێوەش شایەت بن لەسەریان).

پاشان بە وتنی: "سمعنا وأطعنا" و دەربڕینی ملکەچی و گوێڕایەڵی‌کردنیان، بەدەم ڕاگەیاندنی ئەو پادشا مەزنەی ئەزەل و ئەبەدەوە ڕۆشتن، کە

پەروەردگاریێتیی دەستەڵاتداریی خۆی بەسەر هەموو گەردووندا ڕادەگەیەنێت و "یەکتایی" خۆی بۆ هەموو بوونەوەران ئاشکرا دەکات.

پاشان لە بەرامبەر ئەوەیشەوە کە پەروەردگاری هەموو جیهانیان خوایەتیی مەزنی خۆی دەردەخات، ئەمان پوختە پەرستشێکیان ئەنجام دا کە لاوازیی نێوان کۆڵەواری و هەژاریی نێوان دەستکورتییان دەردەخات، ئەو پوختە پەرستشەش "نوێژ"ە.

بەم پێیە و، بەم چەشنە فەرمانبەرییە جۆراوجۆرانەی بەندایەتی، ئەرکی ئەستۆی تەمەنو فەرزی گرنگی ژیانیان لەم مزگەوتە هەرە مەزنەدا کە ناوی دنیایە، بەجێ هێنا، بە ڕادەیەك کە شێوەی: "جوانترین بەدیهێنراوی بەنرخ و بەهای گەردوون"یان وەرگرت و پلەیەکیان دەست کەوت کە لە هی هەموو بوونەوەران بەرزتر بێت، چونکە بەهۆی ئەو ئیمان و ئەمانەتەی خوای گەورە پێی سپاردوون، بوون بە: جێنشین و ئەمینداری خواوەند لە زەوییدا.

دوای تەواوبوونی ماوەی تاقیکردنەوە و، دەربازبوون لە ئیمتیحانی دنیا، پەروەردگارە بەخشندە و دەستڕەنگینەکەیان لە پاداشتی ئیمانەکەیاندا بۆ بەختەوەریی هەمیشەیی و نیعمەتی بەردەوام بانگیان دەکات و، لە پاداشتی ئیسلامەتییەکەشیاندا هەروەك ڕێزی لێ ناون، ڕێزی زیاتریان بە چەندین نیعمەتی وا لێ دەگرێت کە هیچ چاوێك نەیبینیون و، هیچ گوێیەك باسی نەبیستوون و، بە دڵی هیچ مرۆڤێکیشدا نەهاتوون!

چونکە بینەری تاسەمەندی جوانیی هەمیشەیی و ئەو شەیدایەی کە وەك ئاوێنە ئەو جوانییەی تێدا دەردەکەوێت، دەبێ "باقی" بێت و بەرەو "ئەبەد"یش بڕوات!

ئەمە پاشەڕۆژ و ئەنجامی قوتابییانی قورئانە. (اللهم اجعلنا منهم).

بەڵام کۆمەڵەکەی تر، کە دەستەی خراپکارانن، هەر هێندەی بە گەیشتنیان بۆ تەمەنی باڵغبوون، هاتنە ناو کۆشکی ئەم جیهانەوە، لە بەرامبەر سەرجەمی بەڵگەکانی "یەکتایی" خواوەندەوە و لە ئاستی ئەو نیعمەتانەی پێیان درابوو، دەستیان دایە کوفر و ناشکوری و، سەرانسەری بوونەوەرانیان بە "بێنرخی" تاوانبار کرد و، بە چاوی عەبەثییەت و بێهوودەیی بۆیان ڕوانی و، بەم کارەش

نرخیان داگرتە خوارەوە و، دانیان بە درەوشانەوەی ناوە جوانەکانی خوای گەورەدا نەنا کە بە ڕووی سەرجەمی بوونەوەرانەوە دەدرەوشێنەوە، بەم کارەشیان و لە ماوەیەکی کورت و کەمخایەندا تاوانێکی گەورەیان ئەنجام دا. لەسەر ئەمەش بوون بە شایان و شایستەی سزا و ئازارێکی هەمیشەیی.

بەڵێ، سەرمایەی تەمەن و جۆرەهای کۆئەندامی مرۆڤانەی بەرز تەنها لەبەر ئەوە بە مرۆڤ بەخشراون، کە چەندین فەرمانبەریی بەرز و بڵندیان پێ ئەنجام بدات.

* * *

ئەی دەروونی سەرسارمی خۆم و، ئەی ئەو هاوڕێیەشم کە شەیدای هەوەس و ئارەزووەکانی خۆیەتی!

ئایا وا دەزانن "ئەرکی گرنگی ژیانتان" تەنها لەوەدایە داخوازییەکانی دەروونی بەدخوازتان لە ڕێی هۆکارە شارستانێتییەکانەوە فەراهەم بهێنن و ئارەزووی چڵێسی سك و فەرجتان تێر بکەن؟.. یان ئایا وا گومان دەبەن کە مەبەست لەو هەموو لایەنە مەعنەوی و نەرم و نیان و، ئامێر و ئەندامە هەستیار و، دەست و پێ و کۆئەندامە ناوازە و، هەست و شعوورە هەستیارانەی پێتان سپێرراون و لە لاتان دانراون، تەنها بۆ ئەوەن کە لە تێرکردنی پێداویستییە نزمەکانی ئارەزووی نەفسی بێنرخدا و لەم ژیانە بڕاوە و کۆتایی پێ هاتووەدا، بەکاریان بهێنن؟

نەخێر.. نەخێر.. وا نییە و هەرگیز وا مەزانن.. بەڵکو بەدیهێنانی ئەو لایەنە ناسك و نیان و هەست و شعوورانە و دانانیان لە سروشتی ئێوەدا، تەنها پاڵی بە دوو بناغەوە داوە:

یەکەم: تاکو هەست بە شوکرانەبژێریی هەموو جۆرەکانی ئەو نیعمەتانە بکەن کە خواوەندی نیعمەتبەخش پێیداون. واتە: هەست بەو نیعمەتانە بکەن و پێیان بزانن و بە بەندایەتیکردن، شوکرانەیان لەسەر پێشکەش بکەن.

دووهەم: بۆ ئەوەی واتان لێ بکەن کە بە هەموو بەشێکی درەوشانەوەکانی ناوە جوانەکانی خواوەند = کە گشت بوونەوەری گرتووەتەوە = ئاشنا بن و یەك بە یەکیان بناسن و تامیان بچێژن.

واته دەبێ باوەڕتان بەو ناوانە ببێت و بە چێژە ناسینێکی بێ گەرد بیانناسن.

هەموو ئەو شتانەی کە مایەی کەماڵی مرۆڤن، تەنها لەسەر ئەم دوو بناغەیە گەشە دەکەن و، تەنها بەم دوانەش مرۆڤ دەبێت بە مرۆڤی ڕاستەقینە.

ئێستا لە ڕوانگەی ئەم نموونەیەوە بڕوانە، تاکو بزانیت مرۆڤ وەك ئاژەڵ نییە و، ئەم هەموو کۆئەندامانەی تەنها بۆ دەستخستنی ژیانی دنیا نەدراوەتێ:

پیاوێك "بیست" لیرەی بە خزمەتکارەکەی دا، تاکو دەستێك بەرگ و پۆشاکی لە پارچەیەکی دیاریکراو بۆ خۆی پێ بکڕێت. ئەویش ڕۆشت لە باشترین و نایابترین پارچە، دەستێك بەرگی نایاب و قەشەنگی بۆ خۆی پێ کڕی.. هەر هەمان پیاو "هەزار" لیرەی بە خزمەتگوزارێکی تری دا، بەڵام پەڕەکاغەزێکیشی لەگەڵ پارەکەدا خستە گیرفانی کە لیستی پێداویستییەکانی تێدا نووسرابوون، ئنجا ناردی بۆ کار و بازرگانی.

دیارە ئەوەی دارای تۆزقاڵێك ژیری بێت، یەکسەر تێدەگات ئەم پارە زۆرە بۆ کڕینی دەستێك جل وبەرگ نییە، چونکە یەکەمیان بە بیست لیرە ئەوەی کڕی.

کەواتە ئەگەر خزمەتگوزاری دووهەم کاغەزەکەی ناو گیرفانی نەخوێنێتەوە و هەموو پارەکەی بە دوکاندارێك بدات و، بە چاولێکەریی هاوڕێکەی دەستێك بەرگ و پۆشاك، لەخراپترین جۆریش، بەو پارە زۆرە بکڕێت، ئایا گەر کارێکی وا نەفامانە بکات، شایانی ئەوە نابێت بە توندی سزا بدرێت و تەمێ بکرێت؟

ئەی هاوڕێی بەڕێز و، ئەی دەروونی بەدخوازی خۆیشم!

ژیریتان بە چڕی ئاراستەی بیرکردنەوە بکەن و، سەرمایەی تەمەنتان بە با مەدەن و، وزە و توانای ژیانتان بۆ ئەم دنیا لەناوچووە و لە پێناوی تام و چێژێکی ماددی و لەزەتێکی ئاژەڵ ئاسادا لەناو مەبەن، چونکە ئەنجامی ئەم کارە باش نابێت و، بۆ پلەیەکی گەلێ نزمتر لە هی بێنرخترین ئاژەڵ دەبرێنە دواوە، لە کاتێکدا کە دەشزانن سەرمایەی تەمەنتان لە پلەی بەرزترین زیندەوەر گەلێ بەرز و بەنرخترە.

ئەی دەروونە بێئاگاکەم!

ئەگەر دەتەوێت شتێك لە بارەی: ئامانج و، چیەتی و، شێوە و، نهێنیی ڕاستی و، تەواویی بەختەوەریی ژیانت تێ بگەیت، ئەوا سەیری پوختەی "ئامانج و مەبەستەکانی ژیانت" بکە کە (نۆ) دانە شتن:

یەکەمیان: شوکرانەبژێریی هەمەکی و، کێشانە و پێوانەی نیعمەتە پاشەکەوت کراوەکانی ناو گەنجینەکانی میهرەبانیی خواوەندە بە تەرازووەکانی ئەو هەستانەی کە لە جەستەتدا دانراون.

دووهەمیان: کردنەوەی گەنجینە شارراوەکانی ناوە جوانەکانی خواوەندە، بە کلیلی ئەو کۆئەندامانەی کە لە سروشتی تۆدا خواوەند دایناون و، ناسینی خواوەندە لە ڕێی ناوە جوانەکانی خۆیەوە.

سێهەمیان: ڕاگەیاندنی درەوشانەوە نەرم و جوان و داهێنانە بێوێنە و ناوازەکانی سنعەتە، کە ناوە جوانەکان لە تۆدا پێکیان هێناون و.. دەرخستن و پیشاندانی ئەو درەوشانەوانەیە = بەوپەڕی هەست و شعوور و زانین و بە هەموو لایەن و ڕوویەکی ژیانت = لە بەرچاوی بوونەوەران و لەم پیشانگایەی دنیادا.

چوارەمیان: دەرخستنی بەندایەتیی خۆتە، بە زمانی حاڵ و گوفتار، لە بەردەم پەروەردگاریێتیی بەدیهێنەری خۆتدا.

پێنجەمیان: خۆڕازاندنەوەیە بەو لایەنە مرۆڤانە و تایبەت و نەرمونیان و جوانانەی کە درەوشانەوەی ناوە جوانەکان پێیان بەخشیویت و، دەرخستنیانە لە پێش‌چاوی بینەری ئەزەلیدا کە خوای گەورەیە، وەك ئەو سەربازەی کە هەرچی نیشانەی جۆراوجۆری هەیە و پادشا پێی بەخشیوە، لە جەژن و بۆنە ڕەسمیەکاندا و لە بەرچاوی پادشا خۆیدا هەڵیان دەگرێت، تاکو جێدەستی ڕێزلێنان و چاودێریی پادشا، بەرامبەر بەمی سەرباز، لە بەرچاوی پادشا خۆیدا دەربخات.

شەشەمیان: بینینی ڕواڵەتەکانی ژیانە بەسەر گیاندارانەوە بە چاوی بەسیرەت و بینینی زانستیانە. چونکە ئەو ڕواڵەتانەی ژیانی ئەوان، سلاولێ کردن و بەڵگەیانە لەسەر بەدیهێنەریان.. هەروەها بینینی تەسبیحات کردنیان بۆ

بەدیهێنەریان بە بینینێکی بیر لێکردنەوە و پەند لێ وەرگرتن، چونکە ئەو تەسبیحاتانەیان هێمای ژیانیانە.. هەروەها پیشاندانی پەرستنی ئەو زیندەوەرانە و شایەتی بۆدانیانە لە بەردەم بەخشندەی ژیاندا، چونکە ئامانج و ئاکامی ژیانی ئەوان ئەنجامدانی ئەو پەرستنانەیانە.

حەوتەمیان: ناسینی سیفەتە ڕەهاکانی بەدیهێنەری مەزن و کاروبارە پڕ لە دانستەکانیەتی و، پێوانەکردنیانە بەو زانست و توانست و ویستە هەندەکییانەی کە بە ژیانت بەخشراون. واتە ئەم شتانەی کە بە تۆ دراون، بیانکەیت بە چەند نموونەیەکی بچووك و یەکەی پێوانە تاکو سیفەتە ڕەها و مەزنەکانی ئەویان پێ بزانیت.

بۆ نموونە: هەروەك تۆ ئەم خانووەت بە ڕێکی و تەواوی و بەپێی توانست و ویست و زانستی هەندەکیی خۆت بنیات‌ناوە، بە هەمان جۆر دەبێ = بە ئەندازەی مەزنیی کۆشکی جیهان و ڕێك‌وپێکی و وردەکارییەکەی لەچاو خانووەکەی خۆتدا = ئەوەش بزانیت کە ئەو کەسەی بنیاتنەری ئەم کۆشکە مەزنەی جیهانە: بەتوانایە.. زانایە.. دانایە.. کارسازە.

هەشتەمیان: تێگەیشتنە لەو گوفتارانەی کە هەموو بوونەوەرانی جیهان دەیانڵێن و، پەی بردنە بەو وشە مەعنەوییانەی کە هەریەکەیان بە زمانی تایبەتیی خۆیان سەبارەت بە "یەکتایی"ی بەدیهێنەر و "پەروەردگارێتی"ی داهێنەرەکەیان دەریاندەبڕن.

نۆهەمیان: هەستکردنە بە پلەکانی توانست و سامانی ڕەهای خواوەند، بە تەرازووی ئەو کۆڵەواری و لاوازی و هەژاری و دەستکورتییانەی کە لەناو دەروونتدان. چونکە هەروەك لە ڕێی پلەکانی برسێتی و بەگوێرەی ئەندازەی پێویستیت بە خواردەمەنییەکان، شارەزای جۆرەکانی ئەو خواردەمەنییانە دەبیت و هەست بە تام و لەزەتی یەك بە یەکیان دەکەیت، دەبێ بە هەمان جۆر لە ڕێی کۆڵەواری و هەژاریی نەبڕاوە و بێ‌کۆتایی خۆتەوە لە پلەکانی توانست و سامانی ڕەهای خواوەندیش تێبگەیت.

ئەم "نۆ" شتانە و هاوچەشنیان، پوختە و کورتەی" **ئامانج و مەبەستەکانی ژیانت**"ن.

* "**چییەتیی ژیانی خۆیی**"شت، بە پوختی:

پیرستی ئەو شتە سەیرانەیە کە هی ناوە جوانەکانی خواوەندن و..

پێوەرێکی بچووکە بۆ ناسینی کاروبار و سیفەتە مەزنەکانی خوای گەورە و..

تەرازوویەکە بۆ ناسینی جیهانەکانی ناو گەردوون و..

لیستەیەکە ناوی ئەو شتانەی تێدایە کە لەم جیهانە گەورەیەدان و..

نەخشەیەکی ئەم گەردوونە فراوانەیە و..

کورتە و پوختەیەکی کتێبی گەورەی گەردوونە و..

کۆمەڵە کلیلێکە گەنجینە شارراوەکانی توانستی خواوەندیان پێ دەکرێتەوە و..

باشترین هەڵسەنگێنەرێکە بۆ ئەو کەماڵاتەی لە بوونەوەراندان و بەسەر کاتەکاندا بڵاو کراونەتەوە.

ئەمانە و هاووێنەیان "چییەتیی ژیانت"ن.

* ئەمەش "**وێنە و شێوەی فەرمانبەریی ژیانت**"ە:

ژیانت وشەیەکی دانایانەیە، بە قەڵەمی توانستی خوا نووسراوە و..

وتارێکی ڕەوانە، دەبێت بە بەڵگە و ڕێنمایی بۆ ناوە جوانە بینراو و بیستراوەکان.

ئەمانە و هاوچەشنیان "وێنە و شێوەی ژیانت"ن.

* "**ڕاستی و نهێنیی ژیان**"یشت ئەوەیە کە:

ئاوێنەیەکە بۆ خۆپیشاندانی "تەنیایی" و دەرکەوتنی "صەمەدییەتی" خوای گەورە. واتە: ژیانت وەك ئاوێنەیەك وایە کە درەوشانەوەی تەواوەتیی خواوەندی تەنیای صەمەدی تێدا دەربکەوێت، وەك بڵێی ئەم ژیانەی تۆ "چەقە خاڵ"ێکی وا

بێت کە هەموو ئەو درەوشانەوانەی بەسەر هەموو جیهاندا دەبریسکێنەوە، لەوێ کۆببنەوە.

* "**تەواویی بەختەوەریی ژیان**"یشت لەوەدایە کە:

هەست بە ڕووناکییەکانی ئەو درەوشانەوانەی خواوەند بکەیت لە ئاوێنەی ژیانتدا و، خۆشت بوێن و ئارەزوومەندییان لە بەرامبەرەوە پیشان بدەیت. چونکە تۆ دارای هەست و نەستیت. پاشان بە خۆتواندنەوە دەبێت لە خۆشویستنی ڕووناکییەکانی ئەو درەوشانەوانەدا و جێگیرکردنیان لە بیلبیلەی چاوی "دڵ"تدا.

بە زمانی فارسی ئەم واتایەی خوارەوە بۆ ئەو حەدیسە قودسییە وتراوە، کە تۆی مرۆڤی بۆ بڵندترین پلە و پایە بەرز کردووەتەوە:

من نگنجم در سموات و زمين

از عجب گنجم به قلب مؤمنين[6]

نەفسەکەم!

ژیانت کە ئاوا ڕووی لەم چەشنە ئامانجە بەرزانە بێت، کە هەموو ئەم جۆرە گەنجینە بەنرخانەی تێدا کۆبوونەتەوە، ئایا ژیری و ویژدان ڕابەرداری ئەوەن کە لە چەند داخوازییەکی بێنرخدا و بۆ ئەنجامدانی ئارەزووەکانی دەروونی بەدخواز و لەزەتبردن لە هەندێ تام و چێژی لەناوچووی دنیا، بەکاریان بهێنیت و، پاشان بە فیڕۆ لە دەستیان دەربکەیت؟!

جا ئەگەر دەتەوێت ژیانت بە خۆڕایی لە دەست دەرنەچێت، ئەوا بیر لەو "سوێند" و "سوێند لەسەر خوراوە" بکەرەوە کە لە سوورەتی "والشمس"دان. پاشان لەگەڵ یادکردنەوەی ئەو چیرۆکەی لە پێشەکیدا باسمان کرد و هێمایە بۆ ئەو سوورەتە، ڕەفتار بکە:

بسم الله الرحمن الرحيم

(والشمس وضحاها * والقمر اِذا تلاها * والنهار اِذا جلاّها * والليل اِذا يغشاها * والسّماء وما بناها * والاَرض وما طحاها *ونفسٍ وما سوّاها * فألْهَمَهَا فجُورَها وتقواها * قد اَفلح من زكّاها * وقد خاب من دسّاها) (الشمس: ١_١٠).

اللهم صل على شمس سماء الرسالة وقمر بُرج النبوة، وعلى آله واصحابه نجوم الهداية. وارحمنا وارحم المؤمنين والمؤمنات. آمين.. آمين.. آمين.

---

[1] **(تُسَبِّحُ لَهُ السَّمواتُ السَّبْعُ وَالأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ)** (الإسراء:٤٤)

[2] **(كُلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلاتَهُ وَتَسْبيحَهُ)** (النور:٤٨).

[3] **(الَّذي خَلَقَ السَّمَواتِ وَالأَرْضَ في سِتَّةِ أيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوى على الْعَرْشِ يُغْشي اللَّيْلَ النَّهارَ يَطْلُبُهُ حَثيثاً والشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّراتٍ بِأَمْرِهِ)** (الأعراف:٥٤)

[4] بارلا: گوندێكی دووره له باشووری خۆرئاوای توركیا. مامۆستا نوورسی هه‌شت ساڵ و نیوی تێدا به ڕه‌هه‌نده‌یی و ده‌ست به‌سه‌ری، به‌سه‌ر بردووه. (وه‌رگێڕ)

[5] واته: هه‌رچه‌نده خوای گه‌وره نابینن و لێیان دیار نییه. به‌ڵام ئه‌م ئاسه‌وارانه‌ی ده‌ستی په‌نهانی ئه‌و ده‌بینن و هه‌ستی پێده‌كه‌ن. (وه‌رگێڕ)

[6] واتای ئه‌م حه‌دیسه قودسی‌یه‌یه كه ده‌فه‌رموێ: (إن السموات والأرض ضعفن أن يسعني، ووسعني قلب عبدي المؤمن الوادع اللين). ئیمامی سیوطی ده‌فه‌رموێ:"أخرجه الإمام أحمد في الزهد عن وهب بن منبه". بڕوانه: "الدرر المنتثرة" ص١٣٩_١٤٠